

Belirsizlikle Başa Çıkmak:

İzmir'deki Mültecilerin Karşılaştığı Zorluklar ve Deneyimler- Odak Grup Toplantılarından Elde Edilen Görüşler (Haziran – Kasım 2024)

Tematik Rapor | Ocak 2025 | Mültecilerle Dayanışma Derneği

Belirsizlikle Başı Çıkmak: İzmir'deki Mültecilerin Karşılaştığı Zorluklar ve Deneyimler – Odak Grup Toplantılarından Elde Edilen Görüşler (Haziran – Kasım 2024)

Mültecilerle Dayanışma Derneği

Bu tematik rapor Ocak 2025 tarihinde yayınlanmıştır.

© Bu rapor, kaynak göstermek kaydı ile özgürce kullanılabilir, çoğaltılabilir ve dağıtılabilir.

Kapak görseli OpenAI DALL-E kullanılarak oluşturuldu.

Mültecilerle Dayanışma Derneği

Adres: Uğur Mahallesi 848 Sokak No:16

Konak / İzmir / Türkiye

Tel : 0090 232 483 54 21

E-posta: bilgi@multeci.org.tr

Web sitesi: multeci.org.tr

Mültecilerle Dayanışma Derneği düzenli olarak göçmen, sığınmacı ve mülteci toplulukları içerisinde yeterince temsil edilmeyen ve dezavantajlı gruplarla odak grup toplantıları düzenlemektedir. Bu küçük ölçekli, derinlemesine toplantılar, özel ve güvenli ortamlarda gerçekleştirilerek katılımcıların deneyimlerini paylaşırken kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri sağlanmaktadır. Bu oturumların temel amacı, söz konusu hassas grupların karşılaştığı farklı deneyimler ve zorluklar hakkında daha derinlemesine bir anlayış kazanmaktır. Ayrıca, bu tartışmalardan elde edilen bilgiler, Derneğin göçmen, sığınmacı ve mültecilere yönelik destek ve hizmetlerine ilişkin kurumsal stratejilerinin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu tematik rapor, bu toplantılarda yapılan tartışmalara dayanarak hazırlanmıştır. Ele alınan konular, tüm odak grup katılımcılarının, benzer grupların veya Türkiye genelindeki bireylerin görüş ve deneyimlerini kapsamamaktadır. Bu rapor, durumun bir kesitini sunmayı ve odaklanılan dezavantajlı grupların karşılaştığı sorunları görünür kılmayı amaçlamaktadır.

İçindekiler

1. Giriş.....	6
2. Metodoloji.....	8
3. Ana Temalar ve Bulgular.....	9
3.1. İzmir'deki Mültecilerin Karşılaştığı Zorluklar	10
3.2. Zihinsel ve Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi	18
3.3. Cinsiyet temelli zorluklar	19
3.4. Geleceğe Yönelik Beklentiler ve Endişeler	21
3.5. Sosyal Destek Ağları	22
4. Çözüm.....	24
Ek: Odak Grup Toplantıları Ayrıntıları	26

1. Giriş

Türkiye, onlarca yıldır daha iyi bir yaşam veya güvenlik arayan göçmenler ve mülteciler için hem bir varış noktası hem de bir geçiş ülkesi olarak önemli bir pozisyonundadır. Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan coğrafi konumu, Türkiye'yi Avrupa'ya ulaşmaya çalışan göçmen ve mülteciler için stratejik bir geçiş noktası haline getirmektedir. Ancak bu yolculuk; tehlikeli geçişler, kısıtlayıcı politikalar ve sistemsel ayrımcılık gibi önemli zorluklarla doludur.

Türkiye'nin en büyük şehirlerinden biri olan İzmir, bu göç yolculuğunda kritik bir öneme sahiptir. Ege denizine kıyısı bulunan İzmir; Yunanistan'a ve Avrupa'ya yapılan düzensiz geçişler için birincil çıkış noktası haline gelmiş durumdadır. Yunan adalarına yakınlığı İzmir'i göç akışları için odak noktası haline getirmiştir.

İzmir; Suriye'deki çatışmalardan, Sahra Altı Afrika'daki ekonomik zorluklardan ve Orta Doğu'daki siyasi istikrarsızlıktan kaçan kişiler de dâhil olmak üzere farklı uyruklardan göçmen ve mültecilere ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'ye iltica talebi ile gelen birçok mülteci, kayıt dışı kalarak temel haklara erişememekte ve koruma sistemlerinin dışında kalmaktadır.

Bu kişiler için İzmir, hem bir fırsat hem de çeşitli zorluklar anlamına gelmektedir. Bazıları yerleşip yerel topluma entegre olmaya çalışırken, diğerleri İzmir'i Avrupa'ya yolculuklarında transit bir nokta olarak görmektedir. Kaynakların sınırlı olması ve kamuoyunun mültecilere yönelik tutumu nedeniyle bu ikili rol, mevcut gerginlikleri daha da artırmaktadır.

İzmir'deki zorluklar, Türkiye'nin göç ve mülteci politikası çerçevesindeki daha geniş sorunlarının sembolüdür. Şehirdeki mülteciler sıklıkla yasal belgelere, sağlık hizmetlerine ve istihdama sınırlı erişim gibi engellerle karşılaşmaktadır. Bu engeller yalnızca entegrasyonlarını engellemekle kalmayıp aynı zamanda birçoğunu düzensiz göçü bir çare olarak düşünmeye zorlamaktadır.

Bu rapor, Haziran ve Kasım 2024 arasında gerçekleştirilen ve İzmir'deki mültecilerin yaşamış deneyimlerini anlamayı amaçlayan bir dizi odak grup toplantısından ortaya çıkmıştır. Katılımcılar kişisel mücadelelerini ve isteklerini paylaşarak; dayanıklılık, belirsizlik ve sistemsal zorluklarla çevrelenmiş günlük yaşamlarının aktarımlarını yapmışlardır. İzmir şehir merkezinde ve çevre bölgelerde düzenlenen bu odak grup toplantıları; mültecilik deneyiminin bütünsel bir anlayışını sağlamak için kadınlar, erkekler, çocuklar ve LGBTİ+lar dâhil olmak üzere çeşitli kişileri bir araya getirmiştir.

Belirtmek gerekir ki; bu raporun hazırlanmasına dayanak olan odak grup toplantıları Aralık 2024'ten yani Suriye'deki son gelişmelerden önce gerçekleştirilmiştir. Aralık ayında yaşanan son gelişmeler, Suriyeli mültecilerin yakın zamanda ülkelerine dönecekleri yönünde yaygın varsayımları tetiklemiş olsa da, bu tür dönüşlerin gerçekleşmesinin yıllar alması muhtemeldir. Sonuç olarak bu raporda sunulan İzmir'deki Suriyeli mültecilerin yaşadıkları zorluklar ve beklentiler hakkındaki bulgular geçerliliğini korumaktadır.

Bu toplantılar; yaygın ayrımcılık ve bürokratik yetersizliklerle daha da kötüleşen istihdam, eğitim, barınma ve sağlık hizmetlerine erişim engelleri gibi temel konulara ışık tutmaktadır. Bunun yanı sıra, mültecilerin yasal ve toplumsal statüleri hakkındaki uzun süreli belirsizlik nedeniyle yaşadıkları psikolojik sorunlar da bu toplantılarda ortaya çıkan başlıklardan birisi olmuştur. Bu zorluklar, mülteci topluluğun entegrasyon çabalarını baltalamakta; ötekileştirme ve nefret söylemiyle daha da derinleşmektedir.

Bu rapor; bu toplantılardan elde edilen bulguları temel tematik alanlara ayırarak, politika ve uygulamadaki boşlukları belirlemeyi ve paydaşlar için eyleme geçirilebilir öneriler sunmayı, mülteciler için daha iyi entegrasyon ve destek sistemleri geliştirmek için bir kaynak olmayı, mültecilerin temel haklarının ve onurlarının korunmasını sağlamak için politika yapımcıları ve STK'ları bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu rapor; katılımcıların bizzat kendi ifadeleri aracılığıyla çoğunlukla duyulmayanların duyulmasını sağlamayı, sistemsel değişimi ve daha kapsayıcı bir toplum gerçekliğini savunmayı amaçlamaktadır.

2. Metodoloji

Bu raporun dayanak aldığı odak grup toplantıları, İzmir'de yaşayan mültecilerin zorluklarını, deneyimlerini ve isteklerini anlamak için organize edilmiştir. Bu bölüm, mültecilik deneyiminin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için kullanılan araştırma yöntemini, katılımcı seçimini, veri toplama yöntemlerini ve analitik yaklaşımları özetlemektedir.

Bu raporda, odak grup toplantıları yoluyla mültecilerin hayatlarına dair farkındalık kazanmak için nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem; açık diyalogu kolaylaştırmak, çeşitli bakış açlarına yer vermek ve nicel yöntemlerin gözden kaçırabileceği farklı deneyimleri ortaya çıkarmak için seçilmiştir. Toplantılar kısmen yapılandırılmış bir akış üzerinden yönlendirilerek istihdam, eğitim, barınma, sağlık hizmeti ve yasal zorluklar gibi temel konulara odaklanırken ortaya çıkan diğer temaları keşfetme esnekliği sağlamıştır.

Katılımcılar, farklı gruplardan temsiliyet sağlanmasına özen gösterilerek kartopu örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Katılımcı seçimi yapılırken demografik çeşitlilik, cinsiyet dağılımı, farklı dezavantajlılık halleri, uyruk dağılımı (örneğin Suriye, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Angola, Afganistan) gibi kriterler göz önünde tutulmuştur. Katılımcı seçerken sosyoekonomik geçmiş, Türkçe dil yeterlilik düzeyi ve Türkiye'de kalış sürelerine göre farklılık gösteren katılımcıları dâhil etmek için çaba gösterilmiştir.

Odak grup toplantıları; Haziran ve Kasım 2024 arasında, yerel STK'lar ile işbirliği içinde gerçekleştirilmiştir. Her biri yaklaşık iki saat süren toplam altı oturum düzenlenmiştir. Topluluk merkezleri, STK ofisleri ve kamusal alanlar dâhil olmak üzere katılımcılar için erişilebilir ve rahat yerler seçilmiştir. Toplantılar; Mülteci-Der profesyonellerinden koruma sorumlusu, avukatlar ve diğer STK temsilcileri dahil olmak üzere deneyimli kolaylaştırıcılar tarafından yürütülmüş ve tercümanlar eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Toplantılar önceden yarı yapılandırılmış bir akış içinde gerçekleştirilmiş ancak toplantı sırasında ortaya çıkan yeni başlıkların tartışılmasına da olanak tanınmıştır. Transkripsiyon için katılımcıların onayıyla toplantılar esnasında alınan ses kayıtları ile kolaylaştırıcılar ve

not tutanlar tarafından tutulan gözlem notları başlıca veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Çalışma boyunca etik kurallara sıkı sıkıya uyulmuştur. Katılımcılara tartışmaların amacı, verilerin nasıl kullanılacağı ve istedikleri zaman toplantıya devam etmeme hakları hakkında detaylı bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcıların kimliklerini korumak için tanımlanabilir bilgiler rapordan çıkarılmıştır. Katılımcılar, paylaşmaktan rahatsızlık duymayacakları konularda paylaşım yapmaları için teşvik edilmiştir.

Metodoloji zengin bir veri toplamayı hedeflese de; İzmir'deki mültecilerle yapılan bu toplantıların kent dışında veya Türkiye'nin diğer bölgelerinde yaşayan mültecilerin deneyimlerini tam olarak temsil etmeyebileceği, toplantıların tercümanlar eşliğinde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen bazı ince nüansların kaybolmuş olabileceği ve toplantı süresinin sınırlılığı araştırmanın derinliğini sınırlayan hususlar olarak kabul edilmektedir.

3. Ana Temalar ve Bulgular

Odak grup toplantıları, İzmir'deki mültecilerin ve göçmenlerin karşılaştığı çok yönlü zorluklara dair kapsamlı bir görüş sağlamıştır. Katılımcılar günlük yaşamlarını, uzun vadeli istikrarı ve entegrasyon fırsatlarını etkileyen sistemsel sorunlara ışık tutan kişisel deneyimlerini ve gözlemlerini paylaşmıştır. Bu deneyim ve gözlemler; sosyal, ekonomik, yasal ve psikolojik engeller arasındaki bağlantıyı vurgulayan ana temalar halinde gruplandırılmıştır.

Bulgular istikrarlı istihdam, uygun fiyatlı konut, sağlık hizmeti ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimde yaygın zorlukları yansıtmaktadır. Katılımcılar ayrıca, hem kurumsal hem de toplumsal olarak yaygın bir ayrımcılıkla karşı karşıya kaldıklarını, bunun da dezavantajlı hallerini artırdığını ve hayatlarını yeniden inşa etme becerilerini sınırladığını bildirmiştir. Bu zorluklara rağmen birçok katılımcı; dayanıklılık, istikrar, eğitim ve iş arzusunu yinelemiştir.

Bu bölüm, mültecilerin İzmir'deki mücadelelerinin temelini oluşturan sosyal ve ekonomik zorluklarla başlayarak bu temaları ayrıntılı olarak incelemektedir. Daha sonraki bölümlerde ise yasal engeller, psikolojik etkiler ve diğer sistemsel engellerle ilgili sorunlar ele alınarak, mültecilerin ve göçmenlerin deneyimlerine dair bütünsel bir anlayış sunulmaktadır.

3.1. İzmir'deki Mültecilerin Karşılaştığı Zorluklar

3.1.1. Yasal Belgelerin Eksikliği ve Kayıtsızlık

İzmir'deki mültecilerin karşılaştığı en önemli zorluklardan biri yasal belgeler edinmek ve yerel makamlarca kayıt altına alınmaktır. Bu sorun hayatlarının neredeyse her alanına nüfuz ederek temel hizmetlere ve fırsatlara erişimi engellerken savunmasızlıklarını da artırmaktadır.

Katılımcılar, hizmetlere erişim için gerekli olan kimlik kartlarını almada sürekli olarak zorluklar yaşadıklarını bildirmişlerdiler. 13 Kasım 2024 tarihinde yapılan odak grup toplantısında, katılımcılar kimlik almalarını engelleyen bürokratik engeller nedeniyle derin bir hayal kırıklığı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu belgeler olmadan sağlık sistemlerinden, yasal korumalardan ve çocukları için eğitim fırsatlarından etkili bir şekilde faydalanamamaktadırlar. Katılımcılar, bir çocuğu okula kaydettirmek veya sağlık hizmetlerine erişim gibi rutin işlemlerin bile kimlik olmadan aşılamayan engeller olduğunu vurgulamışlardır. Bir katılımcı, bir yıl boyunca kimlik edinmek için birden fazla kez başvuruda bulunduğunu ancak her başvurusunun başarısızlıkla sonuçlandığını paylaşmıştır. Yetkililer tarafından resmi olarak tanınmama, mültecilerin yalnızca yasal haklara erişimini engellemekle kalmayıp aynı zamanda yoksulluk ve istikrarsızlık döngüsünün de sürdürülmesine neden olmaktadır. Başka bir katılımcı, Türkiye'de doğan çocuğu için defalarca denemesine rağmen kimlik kartı verilmediğini, çocuğunun kayıtsız bırakıldığını, aşılarla veya diğer temel sağlık hizmetlerine erişemediğini belirtmiştir.

Geçerli yol izinlerinin alınamaması, mobilitayı ve aile bütünlüğünü önemli ölçüde etkilemektedir. Katılımcılar, şehirlerarası yol izni olmaksızın seyahat etmenin genellikle

polis kontrolleri, gözaltına alınma veya para cezalarıyla sonuçlandığını ve bunun da sürekli bir korku ve kısıtlama hissi yarattığını belirtmişlerdir. 27 Haziran 2024 tarihinde yapılan odak grup toplantısında katılımcılar, ailelerini ziyaret etmek veya iş fırsatlarını değerlendirmek için seyahat ederken kontrol noktalarında durdurulduklarında yaşadıkları sarsıcı deneyimleri paylaşmıştır. Bazıları, yola devam etmelerine izin verilmeden önce saatlerce gözaltında tutulduklarını, bazıları ise yüklü para cezaları ödemek zorunda kaldıklarını bildirmiştir. Katılımcılar ayrıca, polisle karşı karşıya gelme korkusunun evlerinden çıkmalarını nasıl engellediğini, onları potansiyel iş fırsatlarından ve hatta günlük rutin işlerden nasıl izole ettiğini anlatarak bu kısıtlamaların psikolojik zararlarını da vurgulamışlardır.

Yasal belgelerin eksikliği, kendilerini kapana kısılmış hisseden mülteciler için belirsizlik durumunun derinleşmesine neden olmaktadır. Katılımcılar, yasal statülerinin güvencesizliği nedeniyle uzun vadeli planlar yapamadıklarından bahsetmişlerdir. 30 Eylül 2024 tarihinde yapılan odak grup toplantısında bir katılımcı, kimlikleri olmadığı için ev kiralayamadıklarını, banka hesabı açamadıklarını, ekonomik ve sosyal olarak daha da dışlandıklarını belirtmiştir. Yine bir başka katılımcı, geçerli bir kimlikleri olmadığından ev sahipleri ve işverenler tarafından genellikle şüpheyle karşılandıklarını ve bu nedenle sık sık haksızlığa maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Bu belirsizlik sağlık hizmetlerini de etkilemektedir. Birkaç katılımcı, kimlikleri olmadığı için hastanelerde tedavi göremediklerinden bahsetmiştir. Bir katılımcı, kritik derecede hasta olan çocuğunun, hastalığını gösterir raporu olmasına rağmen hastaneden geri çevrildiğini paylaşmış ve kayıt dışı yaşamının hayati sonuçlarına vurgu yapmıştır.

Bürokratik yetersizlikler ve sistemsel ayrımcılık, sorunu daha da karmaşık hale getirmektedir. Birçok mülteci, kamu görevlilerinden kötü bir muamele gördüklerini ve kimlik başvurularının keyfi olarak reddedildiğini bildirmiştir. 18 Temmuz 2024 tarihinde yapılan odak grup toplantısında katılımcılar, kayıt sürecinde şeffaflığın olmadığını vurgulamış ve taleplerinin genellikle açıklama yapılmadan nasıl reddedildiğini anlatmışlardır. Bazı katılımcılar, Afrika kökenli mültecilerin belge edinme konusunda diğer uyruklara kıyasla daha büyük zorluklarla karşılaştığını belirterek bu sorunların uyruklara dayalı farklı ayrımcılık niteliğine de dikkat çekmiştir. Bir katılımcı dokunaklı bir

şekilde şunları ifade etmiştir: “Sistem tarafından görünmez durumdayız ve kendimizi göstermeye çalıştığımızda gölgelerin içine daha da itiliyoruz.”

Yasal belgelerin eksikliği, yalnızca hizmetlere erişimi kısıtlamakla kalmayıp, aynı zamanda mültecilerin uzun vadeli entegrasyonunu ve istikrarını da engellemektedir. Kimlik olmadan mülteciler yasal olarak çalışmamakta ve bu da yaygın ekonomik sömürüye ve iş güvencesizliğine yol açmaktadır. Ayrıca, resmi tanınma olmadığı için belli bir statü edinmek veya vatandaşlık prosedürlerine erişmek imkansız hale gelmekte ve bu durum kişileri sürekli bir belirsizliğe mahkûm etmektedir.

3.1.2. Ayrımcılık ve Irkçılık

Ayrımcılık ve ırkçılık, Türkiye'deki mültecilerin günlük yaşamlarını derinden etkileyen yaygın sorunlardan olup, bireyler arası etkileşimlerden sistemsel engellere kadar çeşitli biçimlerde ve ortamlarda ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar, odak grup toplantıları sırasında katılımcılar tarafından sürekli olarak gündeme getirilmiş ve bu sorunların derinliği vurgulanmıştır.

“Irkçılık” ve “yabancı düşmanlığı” neredeyse tüm oturumlar boyunca tekrar eden temalar arasında yer almıştır. Katılımcılar, çoğunlukla mülteci veya yabancı uyruklu kimliklerinden kaynaklı olarak maruz kaldıkları sözlü tacize dair çok sayıda hikâye paylaşmışlardır. 18 Temmuz 2024 tarihinde yapılan odak grup toplantısında Suriyeli katılımcılardan biri çocuğunun okulda nasıl zorbalığa uğradığını, akranları tarafından bir "sorun" olarak etiketlendiğini ve sınıf arkadaşları tarafından dışlandığını anlatmıştır. Bu deneyimlerin münferit olmadığı görülmüştür. Birçok katılımcı medyada yer alan anlatıların, Suriyelilere yönelik olumsuz önyargıları artırdığını ve mültecileri toplum için bir yük veya kamu güvenliği için tehdit olarak gören zararlı genellemelerin pekiştirilmesine neden olduğunu belirtmiştir. Bu durum, kamuoyunda düşmanlık ve ötekileştirme döngüsünü de beslemektedir.

Kurumsal ayrımcılık, mültecilerin karşılaştığı zorlukları daha da karmaşık hale getirmektedir. Birçok katılımcı; polis, belediye yetkilileri ve sağlık hizmeti sağlayıcıları tarafından önyargılı muameleye maruz kalmaları nedeniyle hayal kırıklığı yaşadıklarını

ifade etmiştir. 24 Eylül 2024 tarihinde yapılan odak grup toplantısında katılımcı bir anne, gerekli belgeleri temin etmek için defalarca girişimde bulunmasına rağmen, çocuklarının kimliklerinin olmaması nedeniyle eğitime erişimlerinin engellendiğini anlatmıştır. Hiçbir yasal belge edinemeyen bu çocuklar, temel hak ve hizmetlerden sistematik olarak mahrum bırakılmıştır. Bu kurumsal önyargı hissi, 30 Eylül 2024 tarihli toplantıdaki katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir. Katılımcılar, politikaların sıklıkla mültecileri hedef aldığı, hareket özgürlüklerini ve temel kaynaklara erişimlerini kısıtladığını vurgulamışlardır. Kimlik kartlarının kasıtlı olarak verilmemesi veya idari engellerin dayatılması, mültecilerin dezavantajlı hallerini artırmakla kalmayıp, kamu kurumlarına olan güvensizliklerini de derinleştirmiştir.

Mültecilerin yaşadığı toplumsal dışlanma, yalnızca resmi sistemlerle sınırlı kalmayıp günlük yaşama da yansımakta ve toplulukları içindeki etkileşimlerini ve ilişkilerini şekillendirmektedir. Mülteciler, konut piyasasında farklı muameleye maruz kaldıklarını ve ev sahiplerinin mülteci olmaları nedeniyle onlardan daha yüksek kira talep ettiğini bildirmişlerdir. 30 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında, katılımcılar bu ayrımcı davranışın yalnızca konut piyasasına erişimle sınırlı olmadığını, hayatlarının çeşitli yönlerine nasıl nüfuz ettiğini ayrıntılı olarak anlatmışlardır. Katılımcılar komşuları tarafından görmezden gelinmek, esnaflar tarafından küçümsenmek veya yerel topluluk etkinliklerinden dışlanmak gibi ayrımcılık biçimlerinden de bahsetmişlerdir. Bu tür günlük ayrımcılık biçimlerinin, derin bir yalnızlık hissine yol açtığını ve birçok mülteciyi entegre olmaya çalıştıkları topluluklarda istenmeyen bireyler olarak hissetmeye ittiğini belirtmişlerdir.

3.1.3. Eğitime Erişim

Mültecilerin kesintisiz bir eğitim hayatına erişimi kritik bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Mülteci çocukların eğitime erişimini sağlamada birçok engelle karşılaşılmaktadır ve bu durum yalnızca çocukları etkilemekle kalmayıp, mülteci topluluğun uzun vadeli istikrarı ve gelişimi üzerinde de daha geniş kapsamlı etkiler yaratmaktadır.

En acil sorunlardan birisi çocukların okullara kaydında yaşanmaktadır. 24 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında, katılımcılar arasındaki birkaç anne, çocuklarının okula kabul edilmesiyle ilgili mücadelelerini paylaşmıştır. Türkiye'de birkaç yıldır yaşamalarına rağmen, bu ailelerin çoğu bürokratik engeller veya kimliklerinin olmaması nedeniyle çocuklarını okula kaydettirememiştir. Okul kaydının yapılmaması, bu çocukları resmi eğitim sistemlerinin dışında bırakmakta, onları daha da ötekileştirmekte ve ilerleme fırsatlarını sınırlamaktadır. Katılımcılar, şeffaf olmayan ve tutarsız bu süreçlere dair duydukları hayal kırıklığını dile getirmiştir. Katılımcılar; bazı okulların, çocukların kaydının yapılabilmesi için iyi niyetle çaba gösterdiğini ancak en nihayetinde kimlikleri olmadan çocukları okula kaydedemediklerini belirtmişlerdir.

İdari zorlukların ötesinde, ayrımcılığın psikolojik boyutu, mülteci çocukların eğitime erişimini engellemektedir. Birçok katılımcı, çocuklarının okulda zorbalık ve tacize maruz kaldığını ve bu durumun onları okula gitmekten caydığını bildirmiştir. 24 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında katılımcı anneler; çocuklarının, akranları ve hatta bazen öğretmenleri tarafından alay edilme veya dışlanma korkusundan kaynaklı olarak okula gitme konusundaki isteksizliklerini anlatmıştır. Birçok çocuğun hergün maruz kaldıkları bu düşmanca ortam, özgüvenlerini ve öğrenme isteğini zayıflatmaktadır. Katılımcılar arasından bir anne, kızının, bir zamanlar okula gitmek için istekliken, sınıf arkadaşlarından tekrar tekrar sözlü taciz gördükten sonra artık sınıf ortamından korkar hale geldiğini paylaşmıştır. Bu duygusal yük, yalnızca öğrenme sürecini kesintiye uğratmakla kalmamakta, aynı zamanda çocukların topluma yabancılaşma duygusunu da pekiştirmektedir.

Aile bütünlüğünün korunamaması mülteci çocukların eğitim deneyimlerini daha da karmaşık hale getirmektedir. 23 Ağustos 2024 tarihli odak grup toplantısında katılımcı aileler, zorunlu ayrılığın yarattığı istikrarsızlıkla baş etmeye çalışırken okul hayatını sürdürmenin zorlukları hakkında tartışmışlardır. Katılımcılar arasından bir genç, babalarının yeniden birleşmek üzere Avrupa'ya göç etmesinin ardından ailesine destek olmak için okulu bırakıp çalışmak zorunda kaldığını anlatmıştır. Bu durum mülteci topluluk içinde yaygın olup, birçok ailenin uzun vadeli eğitim hedeflerinden ziyade acil ekonomik ihtiyaçlarını önceliklendirmek zorunda kaldığını göstermektedir. Ailenin yeniden birleşimi konusundaki belirsizlik, çocukların duygusal sıkıntılar ve ebeveyn

rehberliğinin yokluğuyla başa çıkarken derslerine odaklanmakta zorlanmalarına neden olarak bu sorunu daha da derinleştirmektedir. Birçok genç mülteci için tüm bu durumlar; eğitimlerini istikrarlı bir şekilde sürdürme yeteneklerini ciddi şekilde etkilemekte, gelecek beklentilerini yok etmekte, yoksulluk ve dışlanma döngülerinin sürmesine neden olmaktadır.

3.1.4. Ekonomik Zorluklar

Ekonomik zorluklar, katılımcıların dile getirdiği en büyük sorunlardan birisi olmuştur. Katılımcılar, İzmir'de kendilerini ve ailelerini geçindirmeye çalışırken karşılaştıkları çok yönlü zorluklardan bahsetmişlerdir. Bu zorluklar; finansal istikrar ve bağımsızlığa ulaşmada önemli engeller oluşturan istihdam, girişimcilik ve sistemsal finansal sömürüyle ilgili konuları içermektedir.

Katılımcılar istikrarlı bir istihdama erişmenin zorluğundan bahsetmişlerdir. Yasal belgelerin eksikliği nedeniyle çalışma izni ile çalışabilecekleri bir iş bulamamalarından dolayı sık sık hayal kırıklığı yaşadıklarından ve yasal belgeleri olmadan genellikle güvencesiz koşullar ve sömürücü uygulamalarla karşı karşıya kaldıkları gayri resmi işgücü piyasalarına yönelmek zorunda kaldıklarından bahsetmişlerdir. 30 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısındaki birkaç katılımcı, genellikle vaat edilen tam ücretleri alma garantisi olmadan, düşük ücretli ve gayri resmi işlerde çalışmak zorunda kaldıklarından bahsetmişlerdir. Bu dinamik, mültecileri ekonomik olarak dezavantajlı bir konuma sürüklemekte ve geçimlerini sağlamak için emeklerini sömüren işverenlere bağımlı hale getirmektedir. Bu durum, yoksulluk ve güvencesizlik döngüsünü devam ettirmektedir.

İstihdam zorluklarına ek olarak, girişim başlatma ve sürdürme zorlukları da önemli bir sorun olarak değerlendirilmiştir. Küçük işletmeler açmaya çalışan mülteciler; genellikle bürokratik gecikmeler, ayrımcı uygulamalar ve mali kısıtlamalar gibi engellerle karşılaştıklarını belirtmiştir. Örneğin, 13 Kasım 2024 tarihli odak grup toplantısında bir katılımcı, küçük bir dükkân açmak istediğini ancak mültecilerden istenen fahiş kiralar ve başvuru sürecini daha da zorlaştıran yetkililerden gördükleri ayrımcı muamele nedeniyle bu hayalinden vazgeçmek zorunda kaldığını dile getirmiştir. Bu tür zorluklar, hem

mültecilerin kendi işlerini kurmasına engel olmakta hem de ekonomik bağımsızlık ve toplumsal entegrasyon için iyi bir fırsatı kaçırmalarına da neden olmaktadır.

Ekonomik sömürü, mültecilerin hem barınma hem de istihdam durumlarını olumsuz etkilemektedir. Katılımcılar; sadece mülteci statülerinden dolayı, ev sahiplerinin kiraları keyfi olarak artırdığı ve işverenlerin ücretleri düşürdüğü deneyimlerini paylaşmışlardır. 30 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında bir katılımcı, barınacak bir konut bulmayı başarsalar bile ev sahiplerinin kirayı bilgi vermeden insafsızca artırdığını belirtmiştir. Benzer şekilde mültecileri kayıt dışı çalıştıran işverenler, mültecilerin yasal belge eksikliği nedeniyle hukuki başvuru yollarından yoksun olduklarını bilerek, genellikle anlaşılan ücretleri düşürmekte veya ödemeleri tamamen askıya almaktadır. Bu uygulamalar, mültecilerin ekonomik gelecekleri konusunda çaresiz hissetmelerine ve uzun vadeli istikrar için plan yapamamalarına neden olmaktadır.

Bu ekonomik zorlukların tamamı mülteciler için kalıcı bir güvensizlik durumu yaratmaktadır. İstikrarlı işlere erişemeyen veya ticari işletme kuramayan birçok mülteci, bu sömürü döngüsünden çıkamamaktadır. Bu zorluklar, eğitim ve sağlık hizmeti gibi diğer temel ihtiyaçlara erişimi de olumsuz etkileyerek ötekileştirmeyi daha da derinleştirmektedir. Katılımcılar, çeşitli desteklerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu destekler arasında yasal belge edinimini kolaylaştıracak hukuki değişiklikler, mültecileri mali sömürden korumaya yönelik programlar ve girişimcilik fırsatlarına adil erişimi teşvik eden girişimler yer almaktadır. Katılımcılar; bu sistematik zorluklar ele alınmadığı sürece, mültecilerin temel ekonomik güvenlik ve bağımsızlık düzeylerine ulaşmakta zorlanacaklarını belirtmişlerdir.

3.1.5. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Türkiye'deki mülteciler için sağlık hizmetlerine erişim, hem fiziksel hem de ruh sağlıklarını etkileyen en önemli zorluklardan biri olmaya devam etmektedir. Sağlık hizmetlerinin kritik önemi göz önüne alındığında, mülteciler temel sağlık hizmetlerine erişimde dahi birçok engelle karşılaşmaktadır.

Sağlık hizmetlerine erişimdeki engeller, tartışmalarda sıkça vurgulanan bir tema olmuştur. 24 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında, katılımcılar, kendilerine kimlik

verilmemesi nedeniyle sağlık hizmetlerinden rutin olarak mahrum bırakılmaktan duydukları derin hayal kırıklığını dile getirmişlerdir. Bu sistematik engeller, acil tıbbi ihtiyaçları olan kişilerin bile hastane ve sağlık merkezlerinden sıklıkla geri çevrilmesi anlamına gelmektedir. Bir katılımcı, ciddi bir rahatsızlığı için hastanelere müracaat etse de kimlik sunamadığı için tedavi edilmediğine dair çarpıcı bir deneyimini paylaşmıştır. Katılımcı, hastalığına dair raporları göstermesine ve durumunu açıklamasına rağmen tedaviye erişemediğini ve sonuçta resmi olmayan veya niteliksiz tedavi kaynaklarına yönelmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Bu deneyim, birçok katılımcı tarafından da dile getirilmiş ve sağlık hizmetlerine erişim eksikliğinin mültecileri nasıl savunmasız bir duruma soktuğu, tedavi edilebilir rahatsızlıkların dahi hızla hayati tehlike arz eden sorunlara dönüşebildiği gözler önüne serilmiştir.

Mültecilerin karşılaştığı zorluklara bir başka boyut ekleyen ruh sağlığı sorunları; savaş, yerinden edilme, zorunlu aile ayrılığı ve ev sahibi topluluklarda maruz kaldıkları ayrımcılık deneyimlerinden kaynaklanmaktadır. 23 Ağustos 2024 tarihli odak grup toplantısında katılımcılar, aile bütünlüğünün sağlanamamasının yarattığı travmanın ruh sağlıklarında derin izler bıraktığını belirtmişlerdir. Birçok katılımcı, aile birleşimi için beklerken sürekli bir belirsizlik hali içinde olduklarını ifade etmiştir. Katılımcılar arasından çocuklarına tek başına bakım veren bir anne; Avrupa'ya göç eden eşinin uzun süreli yokluğunun onu izole ve bunalmış hissettirdiğini, çocuklarını tek başına büyütmenin getirdiği yük altında ruh sağlığının daha da kötüye gittiğini dile getirmiştir. Birçok katılımcı için bu belirsizlik, destek sistemlerinin eksikliğiyle daha da kötüleşen yaygın bir umutsuzluk duygusu yaratmaktadır.

Katılımcılar arasında moral bozukluğu ve yabancılaşma duyguları yaygın olarak görülmüştür. Bazıları, mevcut ortamlarında istikrar ve destek bulamadıkları için tehlikeli düzensiz geçiş denemelerine katlanmayı göze alarak Türkiye'den ayrılmayı sık sık düşündüklerini ifade etmiştir. Bir katılımcı, sistem içinde görünmez olmanın getirdiği büyük duygusal yükü tarif ederek sağlık hizmetlerine ve ruh sağlığı desteğine erişim eksikliğinin, ötekileştirmeyi pekiştirdiğini belirtmiştir. Bu durum, birçok mültecinin hissettiği umutsuzluk duygusunu daha da derinleştirerek, kendileri veya aileleri için daha iyi bir gelecek hayal etmelerini zorlaştırmaktadır.

Sağlık hizmetlerine yönelik bu engeller mültecilerin ihtiyaçlarını ele alacak daha kapsayıcı sağlık politikaları ve sistemlerine olan acil ihtiyacı vurgulamaktadır. Katılımcılar, yaşadıkları olumsuz deneyimlerle başa çıkmalarına yardımcı olacak ruh sağlığı hizmetlerine duyulan ihtiyacı belirtmişlerdir. Bu tür önlemler olmadan, mültecilerin karşı karşıya oldukları sağlık krizinin büyümeye devam edeceğini ve hayatlarını yeniden inşa etme sürecinde karşılaştıkları zorlukları daha da derinleştireceğini belirtmişlerdir.

3.2. Zihinsel ve Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi

Yerinden edilmiş olmanın psikolojik yükü, iltica ülkesindeki ayrımcılık ve istikrarsızlıkla birleşerek mülteciler arasında öne çıkan temel sorunlardan birisi olmuştur. Bu sorunlar, yalnızca ruh sağlıklarını değil, aynı zamanda Türkiye'de entegre olma ve anlamlı bir yaşam kurma becerilerini de etkilemektedir.

Katılımcılar, psikolojik yükün en büyük nedenlerinden birisini aile üyelerinden ayrı kalmak olarak tanımlamıştır. Birçok katılımcı, ya ülkelerinde kalan ya da güvenlik ve istikrar arayışıyla Avrupa'ya göç eden yakın aile üyelerinden kopmuş olmanın acısını dile getirmiştir. 23 Ağustos 2024 tarihli odak grup toplantısında, katılımcılar bu ayrılığın duygusal yükünü defalarca vurgulamışlardır. Genç mülteciler için, aile birleşimiyle ilgili belirsizliğin genellikle yoğun kaygı ve depresyon duygularına yol açtığı görülmüştür. Genç bir katılımcı, Avrupa'daki babasıyla birleşmeyi beklemenin eğitime devam etme ya da kariyer hedefleri düşünme motivasyonunu nasıl tükettiğini paylaşmıştır. Bu belirsizlik, geleceğe dair umutların sürekli olarak ayrılığın acısıyla gölgelendiği bir duygusal boşluk yaratmaktadır.

Sosyal entegrasyon zorlukları tartışmalarda sıkça tekrar eden temalardan olmuştur. Katılımcılar yabancı bir kültüre uyum sağlama, dil bariyeri ve yerel toplulukların düşmanca tutumları nedeniyle daha da derinleşen yalnızlık duygularından sıkça bahsetmişlerdir. 30 Eylül 2024 tarihli odak toplantısında kadınlar, dilin özellikle yetişkinlik döneminde Türkiye'ye gelenler için önemli bir engel olmaya devam ettiğini vurgulamışlardır. Birçoğu için etkili bir şekilde iletişim kuramamak, bağımsızlıklarını ve

temel hizmetlere erişimlerini sınırlamakta, onları temel ihtiyaçları için aile üyelerine veya komünitelerine bağımlı hale getirmektedir.

Bu izolasyon duygusu, ayrımcılık deneyimleriyle daha da derinleşmiştir. Katılımcılar, kamusal alanlarda ve hatta kendi mahallelerinde bile istenmediklerini hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar, komşularının sırf mülteci oldukları için onlarla iletişim kurmadığını veya çoğu zaman onlara şüpheyle yaklaştığını anlatmıştır. Bu tür etkileşimler, mültecilerin sıklıkla damgalandıkları bir toplumda kendilerini o topluma ait hissetmelerine engel olarak yabancılaşma duygularını pekiştirmektedir. 30 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında bir katılımcı, yerel topluluklarla bağ kurma çabalarının küçümseyici veya düşmanca tutumlarla karşılandığını ve bu tutumların kendilerinin toplumsal yapının bir parçası olarak görülmediklerinin bir kanıtı olduğunu belirtmiştir.

Aile ayrılıkları, dil bariyeri ve sosyal dışlanma mülteciler arasında yaygın bir umutsuzluk duygusuna yol açmaktadır. Birçok katılımcı, Türkiye'ye entegre olup istikrarlı bir yaşam kurmayı arzuladıklarını, ancak tüm bu zorlukların duygusal ağırlığının onları çoğu zaman sıkışmış ve ilerleyemez hissettirdiğini ifade etmiştir. Bu sorunların ele alınması; dil destek programları, kültürel etkileşimi teşvik eden girişimler ve aile birleşimini kolaylaştıran politikalar gibi hedefe yönelik müdahaleleri gerektirmektedir. Bu tür çabalar olmadan, mültecilerin ruh sağlıkları zarar görmeye devam edecek ve başarılı olma ihtimalleri engellenecektir.

3.3. Cinsiyet temelli zorluklar

Mülteci kadınlar, entegrasyon süreçlerini daha da zorlaştıran cinsiyet temelli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar, özellikle yalnız ebeveyn anneler ve kız çocuklarının eğitime erişimindeki engellerle ilgili tartışmalarda belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu durum, toplumsal cinsiyetin sistematik eşitsizliklerle nasıl kesiştiğini ve kadınlar ile kız çocukları için ek yükler oluşturduğunu göstermektedir.

Mülteci topluluğundaki yalnız ebeveyn anneler ve genel olarak kadınlar, kendilerini genellikle toplumsal önyargılar ile sistematik engellerin kesişim noktasında bulmaktadır. 24 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında katılımcılar, erkek aile üyelerinin yokluğunda

yardım ve hizmetlere erişimde yaşadıkları zorlukları paylaşmıştır. Katılımcılar arasındaki yalnız ebeveyn anneler, toplumsal normların kendilerine sıklıkla şüpheyle ya da küçümseyici bir tavırla yaklaştığını ve bu durumun zaten kısıtlayıcı olan sistemlerde yol almalarını daha da zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı, son derece motive olmasına rağmen, erkek bir aile üyesinin "koruması" veya "onayı" olmadan işverenlerin yeteneklerini göz ardı ettiğini ve bu nedenle iş bulamadığını anlatmıştır. Benzer şekilde bürokratik süreçler ve kültürel önyargılar, bu kadınları kendileri veya çocukları için ihtiyaç duydukları destekten mahrum bırakarak hizmetlere erişimi daha da zorlaştırmaktadır.

Kültürel ve ekonomik engellerin genellikle resmi eğitim almalarının önünde durması nedeniyle "kız çocuklarının eğitime erişimi" önemli bir zorluk olarak öne çıkmıştır. 24 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında katılımcılar arasındaki anneler, kızlarını okula gönderememenin verdiği derin hayal kırıklığı ve öfkeyi dile getirmişlerdir. Birçok aile, çocukları için uzun vadeli eğitim hedeflerinden ziyade acil hayatta kalma ihtiyaçlarına öncelik verdiğinden, "ekonomik engeller" tekrar eden bir tema olarak ortaya çıkmıştır.

Bir katılımcı, kızının eğitime devam etmesine izin vermek yerine erken yaşta evlendiren komşusundan bahsetmiştir. Ailenin ekonomik durumu ve kız çocuklarının eğitimini erkek çocuklarının eğitimine kıyasla daha az değerli gören kültürel normlar nedeniyle bu kararın verildiği; erken yaşta evliliklere zorlanan veya okuldan uzak tutulan kız çocuklarının kaybedilen potansiyeli ile birlikte bu tür kararların yoksulluk ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği döngülerini nasıl sürdürdüğü, aynı katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

Mülteci kadınlar ve kız çocuklarının karşılaştığı bu cinsiyet temelli zorluklar, çeşitli müdahalelerin kritik önemini ortaya koymaktadır. Yalnız ebeveyn annelerin ekonomik bağımsızlık kazanmalarını destekleyen programlar ile kız çocuklarının eğitime verilen önemi artıran girişimler, kadınlar ve kız çocuklarının başarılı olmalarını engelleyen bariyerleri yıkmak için oldukça önemlidir. Bu tür müdahaleler olmaksızın, mülteci kadınlar ve kız çocukları yerinden edilmenin zorluklarından orantısız bir şekilde etkilenmeye devam edecek, potansiyellerini gerçekleştiremeyecek ve topluluklarına anlamlı bir şekilde katkıda bulunamayacaklardır.

3.4. Geleceğe Yönelik Beklentiler ve Endişeler

Karşılaştıkları sayısız zorluğun ortasında, mülteciler istikrar ve özellikle çocukları için daha iyi bir gelecek umudunu sürekli olarak dile getirmişlerdir. Ancak bu umutlar, bürokratik engellerin ve belirsiz bir ortamın gerçekleriyle sık sık gölgelenmiş, yaygın bir hayal kırıklığına ve bazı durumlarda hedeflerine ulaşmak için riskli alternatifleri göze alma isteğine yol açmıştır.

İstikrar arzusu, toplantılar sırasında tekrar eden bir tema olarak öne çıkmış ve birçok katılımcı, çocukları için güvenli ve umut dolu bir gelecek yaratma kararlılıklarını vurgulamıştır. 30 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantısında katılımcı kadınlar, çocuklarını korku ve belirsizlikten uzak bir ortamda büyütme hayallerini duygusal bir şekilde ifade etmişlerdir. Çocuklarının kaliteli bir eğitim alabileceği, çeşitli beceriler geliştirebileceği ve hayatta daha iyi fırsatlara erişebileceği bir ortamın özlemini dile getirmişlerdir. Bir katılımcı, çocuklarının doktorluk veya öğretmenlik gibi bir meslek edinerek topluma olumlu katkılarda bulunacağı bir gelecek hayalini paylaşmıştır. Daha parlak bir gelecek umudunun, birçok mülteci için zorluklara rağmen direnme motivasyonu olarak işlev gördüğü görülmüştür.

Ancak bürokratik engellerle ilgili süregelen zorluklar, bu umutların üzerine gölge düşürmektedir. Katılımcılar, günlük yaşamı zorlaştıran karmaşık ve belirsiz idari süreçlere duydukları memnuniyetsizliği sürekli dile getirmişlerdir. Yasal belgelerin teminindeki zorluklardan seyahat kısıtlamalarına kadar uzanan bu engeller, mülteciler arasında yaygın bir çaresizlik hissi yaratmaktadır. 27 Haziran 2024 tarihindeki odak grup toplantısında katılımcılar, kendilerini sıkışmış hissettiren bürokratik engellerle ilgili umutsuzluklarını ifade etmiş, bu engellerin yalnızca temel hizmetlere erişimlerini engellemekle kalmayıp aynı zamanda umutsuzca aradıkları istikrara ulaşmalarını da neredeyse imkânsız hale getirdiğini belirtmişlerdir.

Bu hayal kırıklığı, mültecilerin hedeflerine ulaşmak için düzensiz geçişi bir seçenek olarak düşünmelerine sık sık yol açmaktadır. Katılımcılar, özellikle Avrupa'ya ulaşma umuduyla bazı tanıdıklarının daha önce yaptığı tehlikeli yolculuklardan bahsetmişlerdir. 27 Haziran 2024 tarihli odak grup toplantısında, Türkiye'deki seçeneklerin eksikliğinin,

birçok kişiyi bu tehlikeli yolları seçmeye ittiği ortaya konulmuştur. Bu yolculuklar genellikle büyük ekonomik ve duygusal bedellerle gerçekleşmektedir. Bir katılımcı, komşusunun düzensiz geçiş nedeniyle tüm birikimini harcadığını ancak başka bir ülkeye vardığında daha fazla belirsizlikle karşılaştığını anlatmıştır. Pek çok mülteci için Türkiye’de kalmak, istikrarsızlık ve gerçekleşmeyen hayallerin devam eden bir döngüsü anlamına gelmekte ve bu nedenle düzensiz göç kararı bir tercih değil, son çare olarak görülmektedir.

Umut ve hayal kırıklığı arasındaki gerilim, mültecilerin karşı karşıya olduğu karmaşık gerçekliği özetlemektedir. İstikrar ve daha iyi bir gelecek hayali güçlü bir şekilde devam ederken, karşılaştıkları sistematik engeller bu umutları yok etmekte ve bazılarını tehlikeli yollara başvurmaya itmektedir. Bu sorunların ele alınması, yalnızca bürokratik engelleri azaltacak politika değişikliklerini değil, aynı zamanda mültecilerin ev sahibi topluluklarında istikrarlı ve tatmin edici bir yaşam kurmalarına olanak tanıyacak somut fırsatlar sunan girişimleri de gerektirmektedir.

3.5. Sosyal Destek Ağları

Sosyal destek ağları, mültecilerin hayatında kritik bir rol oynayarak yaşadıkları zorluklar karşısında ihtiyaç duydukları yardımı ve topluluk hissini sağlamaktadır. Hem resmi kuruluşlardan hem de gayri resmi bağlantılardan oluşan bu ağlar, mültecilerin Türkiye’deki karmaşık yaşam koşullarında yol almasına yardımcı olan birer can simidi işlevi görmektedir. Ancak sosyal destek ağları vasıtasıyla sağlanan destek, mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak için genellikle yetersiz kalmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve topluluk örgütleri, mültecilere destek sunmada ön saflarda yer almakta ve çabaları, katılımcılar tarafından sıklıkla minnetle anılmaktadır. 13 Kasım 2024 ve 24 Eylül 2024 tarihli odak grup toplantılarında katılımcılar; STK’ların haklarını anlamalarına, temel hizmetlere erişim sağlamalarına ve bürokratik sistemlerde yollarını bulmalarına yardımcı olma konusundaki çalışmalarına duydukları takdiri dile getirmişlerdir. Bir katılımcı, bir STK’nın kendisine kritik bir noktada hukuki destek sağladığını, gerekli belgeleri temin etmelerini mümkün kıldığını paylaşmıştır. Bir diğer

katılımcı ise bu kuruluşların sunduğu psiko-sosyal desteği vurgulayarak, genellikle mültecileri dışlayan bir sistemde bu kuruluşların savunuculuk çabalarının, görülmelerini ve duyulmalarını sağladığını ifade etmiştir. Bu olumlu etkilerine rağmen, katılımcılar STK'ların kaynak ve kapasite açısından önemli sınırlamalarla karşı karşıya olduğunun farkında olduklarını da belirtmişlerdir. Artan mülteci nüfusu ve karşılaşılan zorlukların boyutu göz önüne alındığında, en özverili kuruluşlar bile hizmet taleplerini karşılamakta zorlanmaktadır.

Resmi kuruluşların yanı sıra arkadaşlar, komşular ve topluluk üyelerinden oluşan gayri resmi destek ağları da mültecilerin hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, bu ağların paylaşılan kaynaklar, duygusal destek ya da bilinmeyen sistemlerde yol bulma konusunda rehberlik gibi günlük yardımlar sağladığını ifade etmişlerdir. Ancak bu gayri resmi ağlar bireysel koşullara fazlasıyla bağımlıdır. Bazı durumlarda, karşılaşılan zorluklar ve yerinden edilme deneyimleri güçlü dayanışma bağları oluştururken, diğer durumlarda mültecilerin dezavantajlı durumları bu ağların istikrarlı ya da güvenilir bir destek sunmasını zorlaştırmaktadır. Bir katılımcı, iş aradığı dönemde çocuğuna bakması için mülteci olan komşusundan yardım aldığını, ancak komşusunun artan kira maliyetleri nedeniyle taşınmak zorunda kalmasıyla bu hayati desteği kaybettiğini anlatmıştır.

Hem resmi hem de gayri resmi destek ağları, birçok mülteci için kalıcı çözümler sunamamaktadır. STK'ların sunduğu destek, mülteciler için ne kadar önemli bir rol oynasa da, bu destekler mültecilerin karşılaştıkları sorunların çözümü için gerekli sistematik değişikliklerin yerini alamamaktadır. Benzer şekilde, gayri resmi ağlar değerli olmakla birlikte, mülteci topluluklarının daha geniş yapısal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Katılımcılar, bu ağların güçlendirilmesinin önemini vurgulamışlar; yalnızca STK'lar için artırılmış finansman ve kapasite geliştirme yoluyla değil, aynı zamanda karşılıklı destek ve dayanıklılığı teşvik eden topluluk programları aracılığıyla da bu hedefe ulaşılabileceğine dikkat çekmişlerdir. Bu tür çabalar olmaksızın, mülteciler sosyal destek sistemlerindeki önemli boşluklarla karşılaşmaya devam edecek ve hayatlarını yeniden inşa etme sürecinde karşılaştıkları zorluklar daha da artacaktır.

4. Çözüm

İzmir'deki mültecilerin karşılaştığı zorluklar, bu raporda ele alındığı üzere, yerinden edilmenin karmaşık ve çok yönlü doğasını ortaya koymaktadır. Mültecilerin hayatlarının her bir yönü, yeniden inşa etme ve gelişme yeteneklerini engelleyen sistemsel engeller (hukuki belgeler, ayrımcılık, eğitim, ekonomik fırsatlar, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal entegrasyon) ve toplumsal tutumlarla iç içe geçmiştir. Bu zorluklar birbirinden bağımsız değil, aksine birbiriyle bağlantılıdır ve genellikle bir araya gelerek bir ötekileştirilme döngüsü yaratmaktadır.

Hukuki belgelerin eksikliği, birçok diğer sorunu tetikleyen temel bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır. Uygun kimlik belgeleri olmadan mülteciler sağlık hizmetleri, eğitim ve kayıt içi istihdam gibi temel hizmetlerden dışlanarak güvencesiz yaşam koşullarını devam ettirmek zorunda kalmaktadır. Benzer şekilde ayrımcılık ve ırkçılığın yaygınlığı, mültecileri daha da yabancılaştırarak sosyal entegrasyonu ve günlük yaşamda hayatta kalmayı zorlaştırmaktadır. Katılımcıların anlatıları yalnızca toplumda karşılaştıkları engelleri değil; aynı zamanda aile ayrılıkları ve sistematik eşitsizliklerin ruh sağlıkları üzerinde yarattığı derin psikolojik etkileri de gözler önüne sermektedir.

Mültecilerin yaşadığı ekonomik zorluklar, sistemsel değişikliklerin aciliyetini vurgulamaktadır. Mültecilerin kayıt dışı istihdama bağımlılığı, onları sömürüye açık hale getirirken, girişimcilik çabaları önündeki engeller ise finansal bağımsızlık elde etme potansiyellerini sınırlamaktadır. Bu ekonomik sorunlar, sağlık hizmetlerine erişimdeki yetersizliklerle daha da derinleşerek mültecileri fiziksel ve ruhsal sağlık krizlerine karşı savunmasız bırakmaktadır.

Bu önemli engellere rağmen, mültecilerin umutlarını hala kaybetmediği ve dayanıklılıkları açıkça görülmektedir. İstikrar arzuları, çocuklarının eğitimi için çabaları ve daha iyi bir gelecek için fırsat arayışları; entegrasyon ve güçlendirme yollarının oluşturulmasının önemini vurgulamaktadır. Mültecilerin hem resmi hem de gayriresmi sosyal destek ağlarına olan bağımlılıkları bir can simidi işlevi görmekle birlikte, mevcut sistemlerin onların kapsamlı ihtiyaçlarını karşılamadaki sınırlılıklarını da ortaya koymaktadır.

Anlamalı bir değişim yaratmak için çok yönlü bir yaklaşım gerekmektedir. Bürokratik engellerin kaldırılması, ayrımcılıkla mücadele edilmesi, temel hizmetlere erişimin iyileştirilmesi ve kapsayıcı sosyal ortamların teşvik edilmesi daha adil bir sistem inşa etmek için kritik adımlardır. STK'lara yönelik artırılmış destek ve mültecilerin haklarını korumaya yönelik sistemsel girişimler, mevcut boşlukları kapatmaya ve mültecilerin ev sahibi topluluklara anlamlı katkılarda bulunmalarını sağlamaya yardımcı olabilecektir.

Bu odak grup toplantılarının, Suriye'de Esad rejiminin düşmesinden önce gerçekleştirildiğini ve katılımcıların tartıştığı gelecek planları ve beklentilerinin şu anda önemli ölçüde farklı olabileceğini vurgulamak önemlidir.

Bu rapor, bu zorlukların dile getirilmesine aracı olarak aynı zamanda mültecilerin potansiyellerini kullanarak buldukları toplumlara katkı sağlama ve güçlenme fırsatlarını ortaya koymaktadır. Çözümüne giden yol; işbirliği, empati ve mültecilerin yalnızca hayatta kalanlar değil aynı zamanda kendi kaderlerini ve çevrelerindeki toplulukları şekillendiren aktif katılımcılar olduğu bir gelecek yaratma taahhüdü içermektedir.

Ek: Odak Grup Toplantıları Ayrıntıları

27 Haziran 2024 – Odak Grup Toplantısı

- **Konum** : İzmir
- **Katılımcılar**
 - Sayı : 5 Suriye uyruklu katılımcı
 - Dil : 2 katılımcı Türkçe konuşabiliyor, 3 katılımcı Türkçe konuşamıyor
- **Odak Noktası** : Türkiye'ye varışta karşılaşılan ilk zorluklar, hareket kısıtlamaları, hukuki belge sorunları, LGBTİ+ mültecilerin Türkiye'de karşılaştıkları zorluklar

18 Temmuz 2024 – Odak Grup Toplantısı

- **Konum** : İzmir
- **Katılımcılar**
 - Toplam : 7 Suriyeli erkek katılımcı
 - Meslek :
 - 3 STK çalışanı
 - 2 doktor (Göçmen Sağlık Merkezlerinde)
 - 1 geleneksel şifacı
 - 1 işsiz
- **Odak Noktası** : Irkçılık, toplumsal gerginlikler ve yanlış bilginin ve ekonomik zorlukların mültecilerin hayatları üzerindeki etkisi.

23 Ağustos 2024 – Odak Grup Toplantısı

- **Konum** : Bostanlı Denizpark Restoran, İzmir
- **Katılımcılar**
 - Toplam : 11 Suriyeli kadın ve kız çocuğu
 - Yaş Aralığı : 14- 26
 - Diller : Tüm katılımcılar Türkçe konuşabiliyor
- **Odak Noktası** : Eğitimde yaşanan kesintiler, göç nedeniyle ailelerin dağılması ve uzun süreli belirsizliğin psikolojik etkileri.

24 Eylül 2024 – Odak Grup Toplantısı

- **Konum** : Konak Mülteci Derneği, İzmir
- **Katılımcılar**
 - Toplam : 5 mülteci kadın ve 4 çocuk
 - Demografi :
 - Yalnız ebeveyn anneler dahil olmak üzere aile içindeki kadınlar
 - Okul kaydında engellerle karşılaşan çocuklar
- **Odak Noktası** : Çocukların eğitimine yönelik engeller, barınma sorunu ve toplumsal ayrımcılık.

30 Eylül 2024 – Sakin Mekan Odak Grup Toplantısı

- **Konum** : İzmir Büyükşehir Belediyesi- Sakin Mekan (Agora Toplum Merkezi)
- **Katılımcılar**
 - Toplam : 4 kadın ve 2 çocuk
 - Demografi : 34- 50 yaş aralığındaki kadınlar
- **Odak Noktası** : Ekonomik zorluklar, artan ırkçılık ve göç nedeniyle aile ayrılığı.

13 Kasım 2024 – Yaşamak Sosyal Alan ve Dayanışma Derneği ile Ortak Odak Grup Toplantısı

- **Konum** : Yaşamak Sosyal Alan ve Dayanışma Derneği
- **Katılımcılar**
 - Toplam : 12 kişi (6 kadın, 6 erkek)
 - Uyrak : Angola, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kamerun
- **Odak Noktası** : Düzensiz göç motivasyonları, kimlik sorunları ve sistemik dışlanmanın etkisi.

Mültecilerle Dayanışma Derneği, 2008 yılından bu yana, sığınmacı, mülteci ve zorunlu göçten etkilenen göçmenlerin evrensel insan hakları, uluslararası ve ulusal hukuk doğrultusunda, onurlu bir şekilde hak ve hizmetlere erişebilmelerini sağlamak amacıyla hak temelli çalışmalar yürüten bir sivil toplum örgütüdür.

Mültecilerle Dayanışma Derneği
Association for Solidarity with Refugees

Adres: Uğur Mahallesi 848 Sokak No:16

Konak / İzmir / Türkiye

Telefon : 0090 232 483 54 21

E-posta: bilgi@multeci.org.tr

Web: multeci.org.tr

